

Yükselen Güneş, Benû

Hüner Şencan

Tarih, “Benû” kuşu ile başlıyor. Heyûlâ-î evvel’de yani “yerkürenin oluştuğu o ilk dönemde” (primordial zamanlarda) çamur yığınının oluşmuş bir tepe veya dağ varmış. Bu kutsal tepeye *Benben* denirmiş... Derler ki, “Benben ne dağ, ne tepe idi. O pramit biçimli bir taş idi veya kutsal sayılan büyük bir yumurta.”

Çamurdan tepe,
Yükselti,
Dağ,
Piramit,
Yumurta,
Obelisk,
Diken,
Dikili taş...

Şekil 1. Benben taşı.

Kadim zamanlarda her ne olduysa ve nasıl olduysa her şey bir kabartı veya yükseltiye başlamış.

Güneşin ilk ışıkları Benben Dağı’nın tepesine vurunca üzerine tüneyen Benu Kuşu’nun tüyleri binbir renkte parlarmış. Yeşil, mavi, kırmızı, sarı ve altın renginde... Aslında bir kuş mu imiş, yoksa sürüngen mi belli değil. Hem sürüngen, hem de uçan olabilir... Kim bilir, belki maddî de değil, manevî bir varlık... Yani, “ruh”... Eğer maddî varlık ise sürüngenlerin ve kanatlıların hepsi ondan meydana gelmiş. Fakat canlılar bir süre sonra ayrılmışlar; kimisi kuş, kimisi yılan, kimisi yürüyen olmuş. Bu yüzden havada uçan, yüzen ve yerde yaşayan tüm varlıkların atası Benû...

Benu; her zaman şakıyıp, öttüğü kutsal bir adaya doğru uçarmış. Ateş Adası’na¹... Bu yer; yeniden doğuşun ve yeniden dirilişin² meydana geldiği bir yermiş. Tüm varlıklar öldükten sonra Ateş Adası’na doğru uçarlar ve orada başka bir vücuda geçip onun bedeni üzerinde³ yeniden hayat bulurlarmış.

Benu, “parlak ışık” anlamına gelirmiş veya “mükemmeliyet”... “Parlaklıkla yükselen”... Veya “çok yükseklerde olan bir parlaklık”, “Ziyâ veya bir şeyin ayâ’sı”... O’na “yükselen Nur” da diyebiliriz. Benu kelimesi, hiyeroglif yazısındaki “bn” kökünden türetilmiş. Binâ, ben⁴, bayan, benî, ibn, banana, veber, wen, woman, venüs gibi kelimelerin hepsi “bn” köküyle ilgili.

İnsanlar bir süre sonra *Benu* sözcüğünü kendi dillerine çevirerek kız çocuklarına ad olarak koymuşlar, *Nûr-üs Suud* demişler... Veya *Nûr-ul Urûc*, *Nûr-ul Urûs*⁵...

Sûd, urûc ve urûs kelimelerinin hepsi “semâya yükselen” anlamında... Veya, semâya yükselen nur, ışık, ziyâ...

Benu, yüce bir kuş... Çünkü insanların olduğu gibi, tüm hayvanâtın da ilk sebebi o... Benu kuşunu antik Mısırlılar keşfetmişler. Yaratcımız Benu’dur demişler. Fakat sekiz bin yıllık tarih içinde ona yönelik o kadar çok yorum yapılmış, o kadar çok hikaye anlatılmış ki... O hem bir tanrı, hem tanrının kuşu veya tezahürü, hem kral, hem arif, hem de Dünyasal bir kuş...

Merak eden birisine “Vahdet-i Vücut felsefesi” ancak Benu Kuşu ile anlatılabilir.

1 Daniel E. Mitchell, *Finding Your Benben Stone*, Balboa Press, Bloomington: 2014, s.12.

2 Regeneration.

3 Reincarnation.

4 İki anlamda kullanılıyor. Birincisi “nefis”, ikincisi “vücutta oluşan lekeler” anlamında.

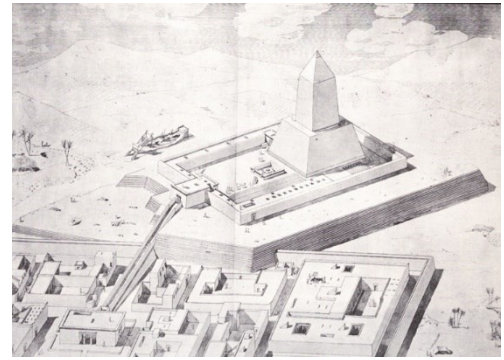
5 Rusya kelimesi yoksa urus kaynaklı mı? Rusya, yani “yükseklerdeki ülke”... Kuzeyde ve yüksekte...

Benu Kuşu öyküleri, birbiriyle “ilgili ilgisiz” çok sayıda bilginin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş... Hikayeler demeti oldukça karmaşık... Hem belli ölçüde kesişen ortak noktalar var hem de, çok sayıda farklı açılımlar... Bir şekilde, her destancı kendi hikayesini yazmış... Değişik hikayelerde farklı yönlerde doğru savruluyorsunuz... Çelişkiler ve uyumsuzluklar çıkıyor ortaya... Hikayeler demeti, kozmik Benu Kuşu’nun renkleri gibi. Her ressam, her hikayeci onu farklı renklere boyamış. Her biri, diğerinden farklı olan bir sürü Benu Kuşu’muz var. Bu yüzden nerede doğduğu, tünediği, nasıl şakıdığı, insan mı, hayvan mı, yoksa tanrı mı olduğu önemli değil. O her renk ve varlık biçimine bürünebilen bir kuş. Hem kozmik, yani Semâvi; hem de Dünyasal... Hem tanrı, hem elçisi, hem bilge kişi, hem ruh, hem can, hem de eti lezzetli bir su balıkçılı... Bu yüzden zihnimizi açık tutup her farklı hikayede hangi Benu Kuşu’ndan söz edildiğini anlamaya çalışmamız gerekiyor.

Benu kuşu, Mısır’ın Anu⁶ şehrinde Dünya’ya gelmiş ve orada yaşamış. Başlangıçta tünediği taş piramidal biçimli değil, konik görünümlü imiş. İnsanlar bu yüzden onun kutsal tüneğini yumurtaya benzetirmiş.

Mısırlılar, Benu’ya; “O, Âsar’ın⁷ kalbidir” derlermiş... Âsar, bir başka tanrı... “Öteki Dünya’da ölülerin ruhlarını yargılayan” ve bu Dünya’da “neslin sürdürülmesini sağlayan”... Asar, “yüce” ve “güçlü olan” demek. Benu ise, onun kalbi veya cân’ı...

Anu şehrinde gelişip yaygınlaşan “yaratılış felsefesine” göre, Benu aynı zamanda “Evrensel Zihin” olarak görülen Atum’un veya “Râ’nın ruhu” olarak değerlendiriliyor... Mısırlıların diliyle ifade edersek “Râ’nın Bâ’sı...” Bâ, ruh demek... Demek ki, Benu, Atum ve Râ aynı varlık ... Atum, Aten veya Atem “kâmil olan” demek. Atem, hem yaratıcı, hem de kralların babası... Veya Âdem... Atem, kendi kendisini “ilk’sel suların” içinde yani Nun’da yükselen Benben Balçığı’ndan yaratmış... Sonra kendi kendisine ruh üflemiş ve işte o ruh, “Benu Kuşu”... Bu yüzden ki, Benu’ya Atem’in Ruhunu deniyor.

Şekil 3. Anu, Heliopolis’te güneş tapınağı ve Benben.

Şekil 3. Kleopatranın İğnesi, Londra.

Benu, başka hikayelerde “kendi kendine Dünya’ya gelen veya kendi kendisini yaratan kuş”... Bir göktaşı gibi yeryüzüne inen veya indirilen... Benu, aynı zamanda güneş gibi periyodik olarak kendisini yenileyen, kendi küllerinden doğan... Bu yüzden jübiler yaşama sahip⁸ tüm ölümlülerin mevlası, sâhibi, ilâhı veya ruhu...

Atum veya Aten adı verilen o *küllî akıl* daha Dünya’yı yaratmadan evvel, Benu evren-öncesi kozmik suların üzerinde uçan bir kuş... Evren-öncesi sular veya evren öncesi uzam... Antik Mısırlılar, o uzam’a “Nun” demişler. Benu; o nedenle bu Dünya’nın kuşu değil, evren öncesi uzamda yaşadığı hayal edilen kutsal bir varlık... Veya “ruh” denilen olgunun bir vechesi. Değişik görünümülerinden biri.

⁶ An, Iunu, On veya Elîa şehri.

⁷ Tanrı Osiris.

⁸ Jubiler yaşam: Yahudi ve Hristiyan düşüncesine göre her 50 yılda bir, o yılın günahlardan bağışlanma senesi olarak ilan edilmesi. Beni Kuşu’nun 50 yılda bir yeryüzüne gelerek insanları bağışlaması veya günahlarından arındırması.

Benu, her nasıl oluyorsa, aynı zamanda Dünyasal bir varlık... “Güneşin ruhu” deniyor ona... Veya “yükselerek” güneşe seyahat eden ruh... Ra veya Atem’in ruhu... Ve o, her zaman güneşe doğru bir yolculuk halinde... Güneşin oralarda bir yerde kendine özgü bir tahtı var. Orada ikamet ediyor.

Benu, hem uzamsal hem Dünyasal... Dünyasal varlık olunca “Heron kuşu” oluyor, yani “Balıkçıl kuşu...” Balıkçıl kuşu ama bildiğimiz balıkçıl değil, o sadece uzamsal Benu’yu temsil ediyor... Balıkçıla bak, tanrı Benu’yu hatırla gibi bir şey...

Araplar, El-Beşunî diyorlar heron kuşuna... Al-bân veya Al-Basan... Arnavutluk’taki Elbasan şehir isminin “İl Basan”dan geldiğini düşünürdüm. Meğer El-Besuni’dan⁹ mülhem imiş. Alban’ların “millet”, “şehir ismi” ve “bayrak” olarak Benu ile bu kadar özdeşleştiklerini görünce şaşırdım. Demek ki Atum’un ruhu Benu yok olmadı, Albanya’da bütün heybetiyle yaşamaya devam ediyor, bayraklarını dalgalandırıyor. Gözlerinizi Bizans’a, Roma’ya çevirmeyin. O kuş; tüm insanlığın yaratıcısı, Ra’nın ruhu, Âsar’ın kalbi, Kâ’nın tezahürü olan Benu’dan başkası değil... Tıpkı diğer ülkelerin, kurumların, şirketlerin bayraklarında, flamalarında ve simgelerinde temsil edildiği gibi.

Benu Kuşu “kalp” ile özdeşleştirilmiş. Bildiğimiz kalple değil “gönül” veya “ruh” ile... Beden can verdikten sonra ruh ölmüyor, yaşamaya devam ediyor veya diğer canlıların içine giriyor. Ruh, aynı zamanda Güneş ile irtibatlı... Kişi ölünce onun ruhu, Benu oluyor veya Bâ...

Mısır’ın antik Ölüler Kitabı’nda (*Kitab-ül Mevta*) öyle yazılmış: “Karanlığa Şahin olarak girdim, gün ağarmaya başladığında Benu olarak çıktım... Ben Benu’yum, yani Râ’nın ruhu... Zât’da yer alan tüm tanrıların rehberi... Ben saf’ım. Benim saf’lığım, Büyük Benu’nun saf’lığıdır.”

Heredot’a göre Benu kuşu 500 yılda bir görünürmüş ve Arabistan taraflarından bu yana doğru uçarmış. İnsan merak ediyor, niçin Arabistan taraflarından bu yana diye... Gagasında bir “mırrâ yumrucuğu” taşırmış ki içinde babasının vücudu yer alırmış.

Masallar, irrasyonel anlatıya dayanır. Mantık, tutarlılık ve önceki söylediklerimizle sonrakiler arasında bir bağlantı yoktur. Bu nedendir ki “efsane” olarak adlandırılır. Mantığımızı şimdilik bir kenara koyalım ve mümkünse sadece “ruhumuzla” düşünelim.

Benu kuşu, Arabistan taraflarına gidip, her 500 veya 1000 yılda bir tünediği Benben Taşı’na geri dönermiş. Çünkü bin yılda bir; yeni bir diriliş, yeni bir enkarnasyon olurmuş. Benu, Dünya’yı yeniden

Şekil 5. Benu Kuşu.

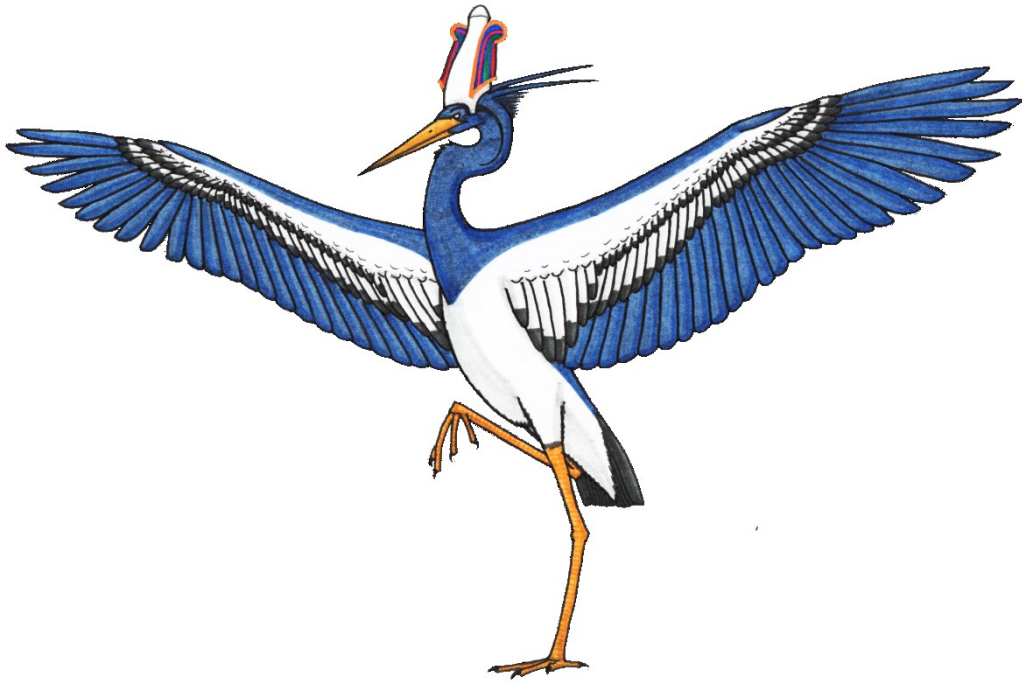

Şekil 5. Heron veya balıkçıl kuşu.

9 Bizdeki “elbasan kebabı’nı” da unutmamak gerekiyor. Yoksa, o kuşun etinin lezzetli olduğuna mı atıf yapılıyor.

diriltten ve ona yeniden hayat veren bir kuşmuş. Fakat durunuz... Bu bin yıl döngüsü Dünya'sal değil, Semâvî imiş. Yani göksel... Bir "göksel yıl" hangi milyar ışık yılına karşılık geliyor, bilen var mı?

Benu'nun ikamet ettiği yerin Ateş Adası olduğunu söylemiştik. Buraya aynı zamanda Lâz Şehri deniyormuş. Laz Şehri Dünya'nın veya bütün evrenin oluşum merkezi imiş... Dünya'nın yaratılması orada planlanmış ve makinenin çalışması için düğmeye orada basılmış. Benben Taşı da bu şehirdeki Ateş Adası'nın üzerindeymiş. Ortadoğu insanları farklı isimler vermişler Ateş adası'na... Yahudiler *Arabat* demişler ona. Arabat, evrenin yedinci ve en son katındaki cennet anlamına gelirmiş. Arabat, bu Dünya'da imiş, ama aynı zamanda semanın yedi kat yukarısında... Bu yüzden Benu, Dünya'sal tüneğinden havalanıp Semâ'daki tüneğine sefere çıkan, sürekli uçuş modunda olan bir kuş... "Seyir âlemi" dedikleri mekanda seyr ederek sürekli sefer hali içinde olurmuş.

Şekil 6. Mısırlıların Benu Kuşu.

Benu'nun bu Dünya'daki mekanları; Anu, Heliopolis, Şems-el Ayn, Güneşin Gözü, Kahire, Laz Şehri iken semadaki mekanları Benben Dağı, Laz Şehri, Arabat veya Hayat Ağacı olarak anılıyormuş.

İlginç sonuçlar çıkıyor ortaya... Kahire'nin Dünya'daki Lâz Şehri olması ve Arabat'ın semadaki Lâz Şehri'ne işaret etmesi gibi... İster istemez, Makedonya'da bulunan Kalkandelen veya Tetova isimli kasaba gözümüzün önüne geliyor. Ve buradaki Arabatî Tekkesi...

Kelime "harâbât"tan mı geliyor, yoksa "Arabat" kaynaklı mı? Tekke'nin semanın yedinci katındaki Arabat'a yükselmek için "asansöre biniş yeri" olma ihtimali daha yüksek... Arabatî Tekkesi semâvâtın yedinci katındaki en güzel köşk. Hem, insanları oraya çıkaran bir asansör, hem de Benu Kuşu'nun yuvalandığı kutsal köşkün ta kendisi.

Ateş Adası'nın *Laz Şehri* olarak isimlendirilmesinin¹⁰ tarihi çok eski. Milattan önceki dört binli yıllara kadar uzanıyor. Arkeologlar ve İncil kitabı konusunda çalışan bilim adamları Dünya'da Laz Şehri'nin yerini bulmak için çok uğraşmışlar. Kudüs civarı bir yerlerde olduğunu söylüyorlarmış ama, bu beyhude bir arayışmış. Çünkü Laz Şehri "Dünya'sal" değil, "Öte'sel" imiş.

¹⁰ Richard Leviton, *My Pal, Blaise: Notes on a 60-Billion-Year Friendship*,

Öte'sel imiş, ama insanlar Dünya'daki bazı şehirlere de aynı adı vermişler. Yakup peygamber, Kudüs yakınlarındaki Laz Şehri'ne geldiğinde özel bir "gece uyuması" yapmış ve rüyasında ayaklarının altına düşenen lâhûtî bir merdiven ile yedi kat semanın üzerine çıkmış, tanrıyla görüşmüş. Bu kutlu olaydan sonra Laz Şehri'nin adını değiştirmiş ve ona Beyt-El demiş. Beyt El veya tanrının evi... Yahudiler tanrının evini veya Laz Şehrini "çivit rengiyle" tanımlamışlar. Çivit rengi onlar için çok önemliymiş, mistiklerin veya sufilerin gözünde çivit rengi, semâvî gerçeklere açılan kapı demekmiş.¹¹ İlkokul yıllarında iken insanların evlerini hep çivit mavisine boyadıklarını hatırlıyorum. Alpulu'daki evimizin dışı da çivit rengindeydi. Nereden bilebilirdik ki Laz Şehri'nin mavisidir... Sonra Yahudilere "çivitâne" denmesi... Üsküp'te Osmanlı hakimiyetinde iken, bir zamanlar var olan "Çivitâne Mahallesi..." Veya "Çivitâne Mâloo"

Şekil 7. Benu Kuşu'nun Bâ'sından esinlenen Sufi'nin Kalbi böyleymiş. Anlayan berû gelsin.

Çok iyi hatırlıyorum... Tekke haziresinde bulunan evin dış boyası çivit mavisi rengindeydi. Tekke ve çivit mavisi... Bunun yanında Üsküb'ün kadîm Lâzlarını da gözden uzak tutmamalıyım.

Laz Şehri bozulmamış, el değmemiş bir şehirmiştir. Çünkü ölüm meleği Cebrâil oraya giremezmiş. Ölümsüzlerin kenti imiş. Eğer Lâz şehrine girebilerseniz, orada kaldığınız sürece siz de ölümsüz olursunuz. Hahâmî geleneğe göre, insan vücudunda yer alan 216 kemik arasında öyle bir kemik varmış ki bu kemiğe *Laz* denirmiş. Kafatasının temelinde yer alan Laz kemiği asla tahrip olmamış. Kıyamet Günü geldiğinde tanrı Laz kemiklerini toplayacak ve onları insanları yeniden diriltmek için kullanacakmış. Laz kemiği¹² *diriliş kemiği* anlamına gelirmiş. Kısacası, beşeri bilinçliliğin asıl yaratıldığı yer Arâbâtiye veya Laz denen şehir imiş. Ve Lâz kemiği de kutsal Benu Kuşu'nun insanları yeniden diriltmek için kullanacağı bir düğme veya manivela olacakmış.

Şekil 8. Arabati Baba Tekkesi.

¹¹ Aynı.

¹² Buhari'de yer alan bir hadise göre bunun adı "acbu'z zeneb" dir ve kuyruk sokumu kemiği olarak tanımlanmıştır. Kimi bilim adamları ise acbuzenb'i toprağa karışan "genler ve DNA molekülleri" ile açıklamışlardır.

Semavî olanın dışında, maddî nitelikte bir kavram daha var... Dharmakaya... Veya Yarmakaya... Budist temelli bu kelimenin anlamı “Sizin gerçek eviniz” demek. Yani, “dergah”... Burası “Elif ışığının evi...” Elifler bir anlamda melekler demek... Simurg kuşu Yarmakaya’da yaşıyormuş.¹³ Demek ki Benu Kuşu, Simurg’tan farklı... Benu Kuşu Benben kayasında yaşarken, Simurg Yarmakaya’ya tünüyor... Masalların ve gnostik söylemlerin mantığı olur mu? Bir bakarsınız ayrılmış, bir bakarsınız birleşmiş... Veya o ondan, beriki ötekinden türemiş olur... Ama şu “Yarmakaya” terimi dikkatimi çekti. Budist gelenekte bedenın aydınlanması, boşalması ve saflaşması anlamına geliyormuş. Yani yarmakaya bedenın saflaştığı bir Kaya veya saflaştığı felsefe... Veya saflaşarak kişinin “Gerçek” haline gelmesi... Yarmakaya’ya veya Dermankaya’ya tüneyen kuş, ya Şah olurmuş veya Şeyh...

Şekil 9. Kuddüsellahü sırrıhû ya hazreti inayet... İnyetini gönder anlamına mı geliyor, yoksa kuşun bana yardım etsin anlamında mı? Hem o, hem değil... Hem hepsi, hem hiçbirini değil... Karmaşıklık ve bulanıklık içinde “sır” yaratma. Yani, “balıkçı kuşunun bulanık sulara balık avlaması”.

Antik Mısırlılar eski Greklerin *Anu* veya *Heliopolis* adını verdikleri şehirde bir dönem Benu Kuşu’na tapmışlar. Heliopolis, şimdiki Kahire şehrinin 8 km kuzey doğusunda bir yerde imiş. Günümüzde kentin banliyösi haline gelmiş. Biz, birkaç kilometre uzaklığı dikkate almayalım ve bu yerleşim yerini *Kahire* olarak isimlendirelim. Kahire, Benu’nun muştâkı... Evrenin yaratılış merkezi. Ancak Kahire ismi yeni bir adlandırma. Tarihte Araplar bu yerleşim yerine *Ayn-el Şems* adını veriyorlarmış. Anu, Heliopolis, Kahire ve Aynel Şems aynı yerleşim yerinin adı... Aynel Şems, “güneşin gözü” anlamına geliyor... Güneşin gözü, yani Benu... Veya kozmik Benu Kuşu...

Benu, Atem veya Ra tanrısall kimliğiyle “yaratıcı olarak” yedi kat göklerde, semanın derinliklerinde... Fakat yeryüzünde temsilcileri var... Onlar, kuşlar veya ruhlar... Veya canlar... “Severim seni candan fazla”, diyenler... Antik Mısırlılar “Benu’yu en iyi Heron Kuşu temsil eder” demişler. Heron, yani balıkçıl kuşu... Çünkü başında ulûhiyeti temsil eden iki tüy var. Veya iki tepelik...

Benu’nun ilahlığı kulaktan kulağa, seyyahlar ve vâizler vasıtasıyla Dört Nehir Vadisi olarak tanımlanan Nil, Dicle, İndus ve Van-şî bölgelerinin insanlarına ulaşmış. İnsanlar bu “kutsal kuşun” hikayesine veya etine bayılmışlar; hayret, sevgi ve saygıyla onu bağrılarına basıp benimsemişler. Bir taraftan da yeni düşünceler üretiyorlarmış. Kimisi “balıkçı kuşu” adlandırmasını beğenmemiş, itiraz etmiş... “Niçin uyuz bir balıkçı kuşu Benu’yu temsil etsin ki” demiş. Benu, yüce bir kuş... Onun çok daha anlamlı, şanlı olması gerekir. Belki bir yırtıcı... Bir kartal veya şahin... Niçin bir akbaba olmasın... Veya renk cümbüşü içinde güzellikleri temsil eden bir kuş... Bir Zümrüdü Anka, Hüdhüd, Kumru, Bildircin veya bir Tâvus Kuşu... Çin bölgesinde yaşayan Dördüncü Vadi’nin insanları katkı yapmışlar, mademki Dünyasal kuşlarla temsil edeceğiz o zaman işin içine erkekliği ve dişliliği de katmalıyız demişler. Eril ve dişil adlı Benu temsilcileri oluşturmuşlar. Benu’nun adını *Hong Kong* olarak değiştirmişler. Hong, “dişi” ve Kong “erkek Benû”...

¹³ Aynı.

Gel... Git zaman... Kavimler ve obalar o kadar çok “Benu misâli” kuş imgesi yaratmışlar, kuş resmi çizmişler ki ortalık karman çorman olmuş. Her kavim kendi Benu’suna farklı adlar vermiş, onu farklı şekillerde resmetmiş. En güzelini çizmek için ne yarışmalar düzenlemiş, ne hikayeler yazmışlar. Yetmemiş, Benu Kuşu’nu insana dönüştürmüşler. Bir tür antro-po-morfizm... Beşeri olmayan bir takım nitelik ve özelliklerin mücessem hale getirilmesi demek... “Benu yüce, kutsal bir kuş, fakat onun sahip olduğu özelliklerin hepsi kimi insanlarda da var olabilir” demeye başlamışlar. Benu, “saf” olan ise, niçin bazı insanlar da bir balıkçı kuşu kadar “saf” ve “temiz” olmasın diye düşünülmüşler...

Benu imgesi, Dört Nehir Vadisi’ni altı bin yıllık sürede ışık hızıyla gezmiş. Zigzaklar yapmış, direkt gitmiş, dolaylı gelmiş... Benim al’ımı, onun mor’una karıştırmış... Öbürünün mavisini almış, benim yeşilimin içinde eritmiş. Sonuçta hangi kuşun kimin yumurtasından çıktığı anlaşılmaz hale gelmiş.

Kafası en karışık insanlar İranlılar... İmgeyi Mısırdan almış Hind’e taşımışlar... Sonra unutmışlar... Hatta Mısırlılar da unutmuş... Bu kez Üçüncü Nehir Vadisi’nin insanları Benu’ya dört elle sarılmışlar ve ona *Garuda* demişler. Kavramı Dördüncü Vadi’nin insanlarına, yani Çinlilere satmışlar. Fakat Çinliler önceki toplumların hepsine galebe çalarak Dünya’daki en güzel Benu resimlerini çizmişler. Felsefeleri şuymuş: Böylesine yüce bir kuş, yaşayan herhangi bir Dünyasal kuşla temsil edilemez. O ancak hayal edilebilir ve binbir surette çizilir. Başlamışlar çizmeye... Çizmişler, çizmişler... Sonunda “kuş çizer toplum” haline gelmişler.

İranlılar, İkinci Vadi’nin insanları... Fakat hangi İranlılar... Milattan önce üç binli, binli yıllardaki ve Milattan sonra binli yıllardaki İranlılar aynı değil. İranlılar sağ eliyle Mısırlılardan almış sol eliyle komşuları olan Üçüncü Vadi’nin insanlarına vermişler bu kavramı. Sonra, aradan bin yıllar geçince oradan gelen kuş rüzgarının esintisiyle bir hoş olmuşlar... Başları dönmüş... Bu kez sol eliyle alıp sağ eliyle Anadolu, Suriye ve Afrika ülkelerine “satmaya” başlamışlar bu kutsal kuşları. İranlılar kuş üreten değil, alıp satan, tüccar bir kavim. Onlara atfedilen kuşların hepsi taklit, boyama. Semavi kuşların asıl sahibi Sümerliler ve Mısırlılar.

İlk şehir devletleri Mezopatmaya’da kuruldu, medeniyet o topraklarda yeşerdi, fakat kuşların “ruh” olup semaya yükseldikleri ilk topraklar Mısır... Benu’nun yaşadığı “Lâz Şehri” veya “Güneşin Gözü” antik Mısırlıların, yani Kiptîlerin... Benu’yu göklerdeki Ateş Adası’na veya göklerdeki Lâz Şehri’ne çıkaranlar da Kiptîler... Geride kalan diğer bütün milletlerin kuşları kopya veya taklit...

Benu Kuşu’nu sürekli Benben Taşı üzerine tünetimezsiniz. Arada “ağaç dallarını” da düşünmek gerek. Sonraki çığırıcılar, çeşni katmışlar Benu Kuşu hikayelerine ve “onu biraz da Persea ağacının dallarına tünetelim” demişler. Hikayecilikte, “eski edebiyat devri” bitmiş, “yeni edebiyat devri”

Şekil 11. Laz Kemiği

Şekil 11. Heliopolis veya Laz Şehri, Ateş Adası, Güneş Şehri, Elia veya Anu.

başlamıştır böylece. “Yeni” ama günümüzdeki “yeni” değil... Bu türüne, “eski-yeni edebiyat” deniyor. Üsküp’te bir zamanlar var olan “eski-yeni hamam” gibi... Yeni ama, eskinin yenisi. Yoksa, günümüz anlayışını dikkate alırsak, “eski-yeni” de eski...

Eski-yeni söylemde Benu Kuşu Persea Ağacı’nın tepesinde yaşarmış. Persea, bir tür avakoda ağacı. Bu ağacın meyveleri Horoz’un veya Horus’un “kutsal kalbi” olarak görülürmüş. Avakado meyvesi ve kalp çok benzeşirlermiş birbirine. İkiside yumuşak, ikisi de tatlı... Benu Kuşu Mısır’ın Heliapolis, Güneş Şehri, Elia, Elihu, Tanrının Şehri, Laz’ın Şehri gibi çok adlı yerleşim yerinde alevler içinde yanan Avakado Ağacı’ndan havalanır ve gökyüzüne doğru yükselirmiş. Fakat avakado ağacı niçin alevler içinde bilmiyoruz... Burası “sır”... Mısır tanrısı Ra da avakado ağacıyla ilgiliymiş. Avakado ağacına aynı zamanda “Hayat Ağacı” deniyormuş. Benu, Benben Taşı’nın değil, “Hayat Ağacının” kuşuymuş.

Tünek’i Hayat Ağacı olan Benu Kuşu; *ba’asü badel mevt’in*, tan yeri ağarmasından itibaren hızla yükselen güneşin ve baharda suları kabaran Nil’in simgesi imiş... Dünyada “yükselen”, “kabaran”, “uçan”, “urûç eden” her her ne var ise hep ona nispet edilirmiş. Avakado Ağacı’nın üzerinde bir taraftan yanıp kül olur, diğer taraftan küllerin arasında kalan kırmızı kor parçalarından yeniden doğarmış. Kendini sığaya çeken, zühd içinde kendisini Dünyasal zevklerden uzak tutup yok olan ve sonra yeniden Dünya hayatına karışıp dirilen... Benliğini “yok ettikten” sonra Dünya hayatına karışmak için “Hayat Ağacı’na” ilticâ eden... Yani, tatlı ve sulu Avakado Ağacı’na ve onun meyvelerine...

Eski-yeni dönemde, Benu Kuşu’nu “gâh bili bili” diyerek kendi ağaçlarına tünemesi için çağırınların sayısı artmış... Çağırınlar, yani çığırtkanlar... Kimisi gel bizim Sekimo Ağacı’na kon derken, diğerleri bizim Hurma Ağacı’mız daha iyidir, bizim Muz Ağacı’mızın yaprakları daha yeşildir diyorlarmış.

Böylece Benu Kuşu’nun tünenebileceği ağaçların sayısı artmış. Bunlardan biri turkuaz renkli Sekimô¹⁴ Ağacı... Sekimô, çınar yapraklı Akça-ağacı... İnsanlar onu “Çınar Ağacı’na” benzetiyorlar, bu adla meşhur olmuş... Sekimô Ağacı Kıptîlerin Aşağı Mısır olarak isimlendirdikleri bölgede yer alan Elîa veya İlâî¹⁵ isimli kentte yer alan bir “ulu bitki” imiş... Aynı zamanda tanrı Nut’un Ağacı... Rivayete göre Benu bu ağacın tepesinde doğmuş ve orayı kendisine tünek yeri olarak belirlemiş. Sekimo şanlı bir ağaç... Güneş tanrısı Ra, şer tanrısı yılan Apep’i Sekimo Ağacı’nın altında öldürmüştü. Fakat hikâye garip, Râ form değiştirerek “kediye” dönüşmüş, “Ra-Miyaavv” olmuş ve öylece Apep’in hakkından gelmiş. Bunun üzerine Çınar Ağacı bu zaferi kutlamak için yapraklarını cömertçe yere dökmüş. Yere düşen yapraklar, Öteki Dünya’ya doğru uzun bir yolculuğa çıkan mevta ruhlarının temel sığınağı olmuş.¹⁶ Sekimo veya Çınar Ağacı, tanrıya ulaşan ağaç veya ulaşmak isteyenleri ona ulaştıran... Bu ağacın bulunduğu İlâî, Heliapolis, Lâz Şehri veya Kahire ise Musa’nın doğduğu yer aynı zamanda... Ve Mısırlı gnostiklerin tarih boyunca neşvü-nemâ buldukları...

Şekil 12. Tanrı Ra-Miyaoov, Apep ve Hayat Ağacı.

14 Sycamore ağacı.

15 Heliopolis eski Mısırlıların dilinde İlâî veya İlâî Şehir. Böylece Kahire İlâî Şehir anlamına geliyor. Sonra başka adlar da vermişler. Ptah’ın ruhunun evi. Bir diğer adı An veya Annu.

16 Pat Remler, *Egyptian Mythology, A to Z*, Bang Printing, New York, 2010, s186.

Olguyu biraz tanımak için, yazılanlar yeterli... Gına gelmesin...

İnsanoğlu kendi “kuşunu” omuzunda taşıyor... Kuş; davranış ve hareketlerimiz... Takip ettiğimiz yol... Herkes sadece kendi kuşunun sesini beğeniyor... Ve onun güzel olduğu düşüncesinde... Oysa gerçekler farklı... Konuştuğumuzda, kulağımıza gelen bülbül sesi, başkalarının kulağına karga sesi tınısıyla ulaşıyor. Öteleri seyreden Benu Kuşu’nun şakıması da öyle... Benû, kalbinin tâ derinliklerinden, duyarak ve hissederek şakıdığını, etinin lezzetli olduğu düşünüyor ama çürük kokuları geliyor burnumuza... İşleri düzene koymanın çaresi, kuşu veya kuşları kendi hallerine bırakmak, îmâlî sözcükler kullanarak onları tanrılaştırmamak.